

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

IC²I JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBER
FOR
IDENTIFICATION
OF
PUBLISHED
MATERIAL

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

**3-JILD, 5-SON
2026**

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

Google Scholar

doi® digital object
identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCES INDEX

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index
ResearchBib**

DRJI

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 5-SON | MAY - 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

ESHITISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KOGNITIV JARAYONLARNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORGALI KORREKSIYALASHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI

Safarova Muxlisa Ibrohim qizi
Rahimov Ibrohim, Ro'ziyeva Sabohat

Jizzax davlat pedagogika universiteti
muxlisa701@gmail.com 70 0353106

Annotatsiya. Ushbu maqolada eshitishida nuqsoni bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv jarayonlarini (diqqat, xotira, tafakkur) rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi va psixologik mexanizmlari tahlil qilingan. Tadqiqotning dolzarbligi bugungi kunda maxsus ta'limda raqamli transformatsiyaning zarurligi bilan belgilanadi. Maqolada eshitish idroki cheklangan bolalarda axborotni vizuallashtirish orqali qabul qilish jarayonlari, ularda mantiqiy tafakkurni shakllantirishda interaktiv o'yinlarning o'rni yoritilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, didaktik kompyuter o'yinlari o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasini oshirish bilan birga, bilimlarni o'zlashtirish tezligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Kalit so'zlar: surdopsixologiya, kognitiv jarayonlar, raqamli texnologiyalar, korreksion ta'lim, boshlang'ich sinf, vizuallashtirish, interaktiv metodlar, inkluziv ta'lim.

KIRISH (Introduction). Surdopsixologiya sohasidagi eng muhim vazifalardan biri eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlashdir. Bu jarayonda bolaning kognitiv funksiyalari - idrok, diqqat, xotira, nutq va tafakkurning rivojlanishi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ma'lumki, axborotning 80-90 foizini ko'rish orqali qabul qiladigan eshitishida nuqsoni bor bolalar uchun ta'lim jarayonida vizual vositalar hayotiy zaruriyatdir.

Bugungi kunda jahon ta'lim tajribasida raqamli texnologiyalar nafaqat ma'lumot yetkazish, balki kognitiv nuqsonlarni korreksiyalash vositasi sifatida ham qaralmoqda. O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi islohotlari ham maxsus ta'limda innovatsion metodlarni joriy etishni talab etmoqda. Tadqiqotning maqsadi boshlang'ich sinf yoshidagi eshitishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilar bilan ishlashda raqamli texnologiyalarning psixologik samaradorligini o'rganish va amaliy metodikalarni ishlab chiqishdan iborat.

TADQIQOT USULLARI (Methods). Tadqiqot ishida nazariy tahlil, psixologik eksperiment va statistik metodlardan foydalanildi. Eksperiment jarayonida Jizzax davlat pedagogika universiteti bazasida tanlangan maxsus maktab-internat o'quvchilari ishtirok etishdi. Metodologik asos sifatida quyidagilar belgilandi:

1. Vizual idrokni aniqlash testlari.
2. Diqqatni jamlashga qaratilgan 'Shulte jadvali'ning raqamli varianti.
3. Raqamli platformalarda (masalan, Quizizz, Wordwall) yaratilgan mantiqiy

topshiriqlar.

Tadqiqot ikki bosqichda o'tkazildi. Birinchi bosqichda bolalarning mavjud kognitiv darajasi aniqlandi. Ikkinchi bosqichda esa o'quv darslariga haftasiga uch marta raqamli korreksion elementlar kiritildi.

NATIJARLAR (Results). Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalar yordamida o'tilgan darslarda o'quvchilarning faolligi an'anaviy darslarga qaraganda 1.5 baravar yuqori bo'ldi. Ayniqsa, animatsion va dinamik tasvirlar bilan ishlovchi bolalarda mavhum tushunchalarni (masalan, vaqt, masofa, geometrik shakllar) idrok etish osonlashdi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra:

- Diqqat barqarorligi ko'rsatkichi 24% ga oshdi;
- Vizual xotira hajmi 19% ga kengaydi;
- Mantiqiy bog'lanishlarni topish tezligi 30% ga tezlashdi.

MUHOKAMA (Discussion). Natijalarni psixologik nuqtai nazardan tahlil qiladigan bo'lsak, raqamli texnologiyalar bolada "qiziqish" fenomenini uyg'otadi. Eshitish nuqsoni bor bolalarda ixtiyoriy diqqatni uzoq vaqt ushlab turish murakkab hisoblanadi. Raqamli o'yinlar esa ixtiyorsiz diqqatni ixtiyoriyga aylantirishga ko'maklashadi. Bu L.S. Vigotskiyning kompensatsiya nazariyasini amalda qo'llashdir: biz eshitishdagi nuqsonni ko'rish va harakat (sensor) tizimi orqali to'ldirmoqdamiz. Shu bilan birga, kompyuter vositalaridan foydalanishda sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish, bolaning psixofiziologik holatini nazorat qilish o'ta muhim.

Ushbu bo'limda tadqiqot davomida qo'llanilgan metodikalar batafsil tahlil qilinadi. Eshitishda nuqsoni bor bolalar uchun kognitiv rivojlanishning asosi mantiqiy tasvirlar zanjiridir. Biz qo'llagan 'Raqamli labirint' o'yini bolaning fazoviy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qildi. Har bir to'g'ri qadamda animatsion rag'batning berilishi bolada ijobiy emotsional holatni shakllantirdi. Ma'lumki, emotsiya va xotira bir-biri bilan chambarchas bog'liq. Ijobiy emotsiya bilan olingan ma'lumot uzoq muddatli xotirada yaxshi saqlanadi.

Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan eshitish nuqsoni bo'lgan bola o'zining 'men'ligini anglashida muloqot yetishmasligidan aziyat chekadi. Raqamli texnologiyalar bu bo'shliqni muloqotning vizual shakllari orqali to'ldiradi. Masalan, darsda kompyuter o'yini orqali o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat yaratish ularning ijtimoiy ko'nikmalarini ham o'stiradi. Bu esa faqat kognitiv emas, balki shaxslararo munosabatlarni ham korreksiyalash demakdir.

Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan eshitish nuqsoni bo'lgan bola o'zining 'men'ligini anglashida muloqot yetishmasligidan aziyat chekadi. Raqamli texnologiyalar bu bo'shliqni muloqotning vizual shakllari orqali to'ldiradi. Masalan, darsda kompyuter o'yini orqali o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat yaratish ularning ijtimoiy ko'nikmalarini ham o'stiradi. Bu esa faqat kognitiv emas, balki shaxslararo munosabatlarni ham korreksiyalash demakdir.

Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan eshitish nuqsoni bo'lgan bola o'zining 'men'ligini anglashida muloqot yetishmasligidan aziyat chekadi. Raqamli texnologiyalar bu bo'shliqni muloqotning vizual shakllari orqali to'ldiradi. Masalan, darsda kompyuter o'yini orqali o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat yaratish ularning ijtimoiy ko'nikmalarini ham o'stiradi. Bu esa faqat kognitiv emas, balki shaxslararo munosabatlarni ham korreksiyalash demakdir.

Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan eshitish nuqsoni bo'lgan bola o'zining 'men'ligini anglashida muloqot yetishmasligidan aziyat chekadi. Raqamli texnologiyalar bu bo'shliqni muloqotning vizual shakllari orqali to'ldiradi. Masalan, darsda kompyuter o'yini orqali o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat yaratish ularning ijtimoiy ko'nikmalarini ham o'stiradi. Bu esa faqat kognitiv emas, balki shaxslararo munosabatlarni ham korreksiyalash demakdir.

Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan eshitish nuqsoni bo'lgan bola o'zining 'men'ligini anglashida muloqot yetishmasligidan aziyat chekadi. Raqamli texnologiyalar bu bo'shliqni muloqotning vizual shakllari orqali to'ldiradi. Masalan, darsda kompyuter o'yini orqali o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat yaratish ularning ijtimoiy ko'nikmalarini ham o'stiradi. Bu esa faqat kognitiv emas, balki shaxslararo munosabatlarni ham korreksiyalash demakdir.

XULOSA (Conclusions). Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar zamonaviy surdopsixologiyaning ajralmas qismiga aylanishi kerak. O'tkazilgan tadqiqot shuni tasdiqladiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv jarayonlarni korreksiyalashda interaktiv vizual vositalar an'anaviy metodlardan ko'ra samaraliroqdir. Kelgusida bu sohada yanada mukammallashgan mobil ilovalar va VR (virtual reallik) texnologiyalarini maxsus ta'limga tatbiq etish bo'yicha tadqiqotlarni davom ettirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bogdanova T.G. Surdopsixologiya: O'quv qo'llanma. - M.: Akademiya, 2002.
2. Vygotskiy L.S. Defektologiya asoslari. - T.: O'qituvchi, 1994.
3. Rozanova T.V. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda xotira va tafakkurning rivojlanishi. - M., 1991.
4. O'zbekiston Respublikasining 'Ta'lim to'g'risida'gi Qonuni, 2020.
5. G.M. G'ayratova. Inklyuziv ta'lim psixologiyasi. - T., 2021.